№ 111 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 29 1892 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 29 № 111

ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարեկան 6 րուբ.
Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիւրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւնները ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Բոլգարիայի մեծամտութիւնը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մարդասիրական ընկերութեան գործունէութիւնը. Նամակ Բաթումից. Նամակ Սամաղարից. Նամակ Ղուբայից. Նամակ խմբագրին. Նամակ խմբագրին. Նամակ խմբագրին. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Առողջապահութիւն և խօլէրա. Եաֆա-Երուսաղէմի երկաթուղին. Հայ պանդուխտներ.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՕՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ԲՕԼԳԱՐԻԱՅԻ ՄԵԾԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ

Հազիւ Թիւրքաց լուծից ազատված փոքրիկ Բօլգարիան, որը մինչև անգամ մի կատարելապէս անկախ իշխանութիւն էլ չէ կազմում, այլ շարունակում է համարվել Թիւրքիայի գերիշխանութիւնը ճանաչող, Թիւրքիայի աւատական իշխանութեանն ենթարկված, կիսով չափ ազատ մի պետութիւն՝ այն աստիճան մեծամիտ է դարձել, որ ոչ [միայն] միայն իրան անկախ պետութիւն է երևակայում, բայց քիչ է մնում երևակայէր իրան՝ եւրօպական մի մեծ պետութիւն:

Այն ձնշումը, որ բօլգարական այժմեան կառավարութիւնը սկսել է այժմ գործել երկրի մէջ ապրող այլացեղ ազգաբնակութիւնների վրա, պարտաւորեցնելով Բօլգարիայում եղած բոլոր ազգութիւններին պատկանող դպրոցներում իսպառ վերացնել մայրենի լեզուն և բոլոր առարկաները միմիայն բօլգարական լեզուով աւանդել,—պերճախօս կերպով վկայում է այն իրողութեան մասին, որ պ. Ստամբուլօվի կառավարութիւնը՝ ամեն չափ ու սահման է անցել իր հրէշաւոր մեծամտութեան մէջ:

„Quod licet Jovi, non licet bovi“ ասում է հին հռոմէական իմաստութիւնը, այսինքն՝ այն, ինչ որ սազում է Իւպիտէրին՝ չէ սազում եզան: Այո՛, ինչ որ սազում է մեծ մարդկանց՝ շատ անգամ չէ սազում փոքրերին, ուստի և այն՝ ինչ որ սազում է եւրօպական մեծ պետութիւններին՝ ամենևին չէ սազում Բօլգարիայի պէս փոքրիկ, կիսով չափ անկախ, կիսով չափ ազատ ոգորմելի իշխանութեանը:

Ծիծաղելի է թվում երբ Բօլգարիայի պէս մի փոքրիկ պետութիւն, այն էլ Թիւրքիայի գերիշխանութիւնից մասամբ կախված մի իշխանութիւն փքվում, ուռչում է և ուզում է մեծ պետութիւններին նմանվել, մեծ պետութեան դերը խաղալ, ձնշելով իր ներսում բնակվող օտարացեղ բոլոր տարրերի ազգային ամենանուրբ զգացմունքը, ջնջելով նրանց մայրենի լեզուն՝ նրանց ազգային դպրոցներում....

Սակայն բացի անտեղի, աններելի մեծամտութիւնից, բօլգարական կառավարութեան արած այդ անխոհեմ քայլը վկայում է այդ իշխանութեան այժմեան կառավարիչների՝ վերին աստիճանի անգործնական, անքաղաքագէտ և անհեռատես լինելու մասին: Եւ իրաւ, Բօլգարիան դեռ ևս ինքն կարիք ունի յոյների և նրանց նման ուրիշ փոքրիկ ազգութիւնների համակրութիւնը վաստակելու, որպէս զի ապագայում, այս կամ այն կարևոր դէպքում՝ կարողանայ յոյս դնել այդ ազգութիւնների համակրութեան, համերաշխ գործունէութեան և աջակցութեան վրա. ուրեմն նա այնքան հեռատես պիտի լինի, որ այժմեանից արդէն չը զայրացնէ, իրանից յետ չը մղէ այդ փոքրիկ ազգութիւններին, չը գինաւորէ նրանց իր դէմ:

Ահա ինչ պէտք է հասկանայ Բօլգարիայի պէս աննշան և կիսանկախ իշխանութիւնը, փոխանակ հրէշաւոր մեծամտութեանը հասնելու և մեծ պետութեան դերը խաղալ ուզենալու:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԴԱՍԻՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

Ամառն անցաւ և տեղիս «Մարդասիրական ընկերութեան» խորհուրդը կը սկսէ իր գործունէութիւնը. ամսական մէկ, կամ երկու նիստ կունենայ, արձանագրութիւններ կը ստորագրէ և այս կամ այն դպրոցին յատկացրած քանի մի հարիւրները մատեաններ մտցնելով՝ էլ և մեկից ընդհանուր հաշիւ կը պատրաստէ յունվարին ընդհանուր ժողովին ներկայացնելու համար....

Ընդհանուր ժողովն էլ իր կողմից—դարձեալ համաձայն սովորութեան—լսելով պատկառելի խորհրդի հաշուետուութիւնը՝ ծափահարութիւններով կարտայայտէ իր շնորհակալութիւնն ու երախտագիտութիւնը: Եւ ինչպէս երախտագէտ չը լինել, քանի որ մարդիկ իրանց անձնական գործերը թողած, առանց որ և է վարձատրութեան ու չահի, «ազգային», «հասարակական» գործերով են պարապվում:

Բաւական է, որ «առանց վարձատրութեան» է գործ կատարում, կը նշանակէ նա իրաւունք ունի և անհոգ լինել, և անպատասխանատու, և անփոյթ, և ծոյլ: Ոչ ոք իրաւունք չը պիտի ունենայ խօսելու նրա արածների մասին, ոչ ոք չը պիտի համարձակվի պահանջելու, քննելու: Նոյն երևոյթը շօշափելի է ամենայն տարի ընդհանուր ժողովների ժամանակ. առատ շնորհակալութիւններ են, որ ուղղվում են այս կամ այն անդամին, թէկուզ շատ չնչին գործ էլ կատարած լինի.—և ինչո՞ւ,—որովհետև «ձրի» է կատարել.... Հէնց նոյն այս երևոյթն է, որ հիմք է տուել որոշ դասակարգի մարդկանց «երես առնելու», և վարվելու այնպէս, ինչպէս իրանց հաճելի է, և եթէ պատահում է այդպիսիների դէմ հակաճառել, նկատողութիւններ անել, նրանք իսկոյն նեղանում են և խռովկան երեխայի պէս յետ կանգնում գործից: Այլապէս ոչնչով չը պիտի բացատրվէր ընդհանուր ժողովի կողմից տեղի ունեցած անփոյթութիւնը, որ լուրջ խնդիրներ, նպատակայարմար ծրագրեր հանդէս չեն գալիս ժողովների ժամանակ: Տասնեակ հազարներով ապահոված ընկերութիւնը իր համար մի անմեղ ճանապարհ է բռնել և նոյն ճանապարհով էլ անգիտակցաբար ընթանում է տարիների ընթացքում. մի քանի հարիւր այս դպրոցին, մի քանի հարիւր այն դպրոցին՝—գնաց վերջացաւ. նոր, առաւել արդիւնաւէտ գործ, աւելի նպատակայարմար ձեռնարկութիւն, ոչ մտածել է, և ոչ էլ մտածելու է: Համաձայն կանօնադրութեան բուն ոգուն ոչինչ չէ արված:

Ընկերութեան «մարդասիրութիւնը» սահմանափակվում է գլխաւորապէս 10—13 դպրոցներին օժանդակութիւն անելով, այն էլ վայրիվերոյ կերպով. ոչ թէ ինքն ընկերութիւնն է ընտրում օժանդակվող դպրոցները, ոչ թէ ըստ իր համոզման կարիք ունեցող դպրոցներին է օժանդակում, այլ Կիրակոսի միջնորդութեամբ, Մարկոսի յայտարարութեամբ է ընտրութիւնը լինում. այդպիսով շատ անգամ օժանդակվում են ոչ միայն մեծ կարիք չունեցող դպրոցներ, այլ նաև այնպիսի դպրոցներ, որոնք նոյն իսկ գոյութիւն չեն ունեցել, ինչպէս օրինակ ս. Թարգմանչաց վանքի «անեւոյթ» դպրոցը, որը քանի մի տարի շարունակ օժանդակութիւն էր ստանում: Նոյնանման անփոյթութիւն և ներկայումս: 1,500 րուբլիով քարոզիչ վարդապետ էին հրաւիրել Շամախու գիւղերում քարոզներ անելու՝ տարածվող բողոքականութեան դէմ. թէ ինչ էր անում քարոզիչը, որտեղ էր լինում, ինչ եղանակով էր գործում,—այդ անյայտ էր մնում խորհրդի համար. անյայտ մնաց նաև այն այն չարժառիթը, որը հարկադրել էր վարդապետին ամբողջ ձմեռը քաղաքումս մնալու՝ առանց ոտ դնելու որ և է գիւղում:

Անցեալ ընդհանուր ժողովի ժամանակ, երբ նախագահ ընտրվեց պ. Բ. Դոլուխանեանց, ժողովականների մեծ մասը գոհ մնաց. ամենքը հաւատացած էին, որ պարոնը, ինչպէս ինտելիգէնտ երիտասարդ, կաշխատէ ընկերութեան գործունէութիւնը աւելի շօշափելի և բեղմնաւոր դարձնելու, սակայն փորձը ցոյց տուեց, որ պ. Դոլուխանեանց սկզբներում եռանդով վերաբերվեց գործին և կարճ միջոցում կարողացաւ հազարներ ժողովել, բայց գործը առաջ չը տարաւ:

Հասարակութեան մեծ մասի համար ընկերութիւնը գոյութիւն չունի. իսկապէս ոչինչ առնչութիւն չը կայ ընկերութեան և հասարակութեան մեծամասնութեան մէջ. ընկերութիւնը որ և է շօշափելի ծառայութիւն չէ մատուցանում հասարակութեան, միջին և ստորին դասակարգերը չեն ճանաչում ընկերութեան, նրա գործունէութեան հետ ծանօթ չեն, որովհետև ընկերութեան գոյութիւնը մինչև այսօր գոնէ նրանց համար չէ եղած: Եւ ընկերութեան պատասխանատու վարչութիւնը փոխանակ աշխատելու որ ստեղծվի մի այդպիսի անհրաժեշտ կապ, մտերմական մի յարաբերութիւն ընկերութեան և հասարակութեան մէջ, փոխանակ ջանալու, որ ընկերութեան միաձև և սահմանափակ գործունէութիւնը ընդարձակ ծաւալ ստանայ, ժողովրդականանայ և աւելի մեծ հեղինակութիւն ու համբաւ ստանայ, ընդհակառակն, խոյս է տալիս, անտարբեր է գտնվում նաև այն ժամանակ, երբ հանգամանքները իրանք իրանց են այդպիսի մի նպատակայարմար չարժառիթ ներկայացնում, երբ օրինակ ընդհանուր աղէտը՝ խօլէրան կոտորած էր անում:

***

ՆԱՄԱԿ ԲԱԹՈՒՄԻՑ

Սեպտեմբերի 17-ին

Մինչև վերջին տարիներս Բաթումի հայ հասարակութիւնը իր հասարակական ամեն տեսակ խնդիրների մէջ գործել է օրինակելի համերաշխութեամբ՝ յաղթելով շատ խոչընդոտներին և անձնական կրքերին: Գործող անձինք շատ անգամ ենթարկվել են ամենաստոր և զզուելի բամբասանքներին, երբեմն անձնական սաստիկ վիրաւորանքներին, բայց այդ բոլորը ամենայն համբերութեամբ տարվել է միմիայն ժողովրդի մէջ խաղաղութիւն պահպանելու համար, որով և ջրվել են ամեն տարաձայնութիւններ: Իսկ ներկայումս ցաւօք սրտի պէտք է նկատել, որ այն չէ, ինչ որ էր սրանից գոնէ երկու տարի առաջ: Ներկայ ժամանակում, երբ աւելի շատ գործեր կան համերաշխութեամբ կատարելու, երբ նորակառոյց եկեղեցին, ի խայտառակութիւն մեզ, կիսատ թողած են անուշադիր, երբ երկսեռ ուսումնարանի շինութիւնը դեռ նոր ձեռնարկեցինք,—դուրս են հանել մի ինչ որ քահանայական խնդիր ու իրար միս են կրծում: Ինչ կապ կարող է ունենալ քահանայական խնդիրը եկեղեցու և ուսումնարանի շինութեան հետ: Ի՞նչ հարկ կար խառնել խառնուած թուղթ մանածել՝ նորեկ քահանայ տէր-Աբգար հօր համար և բաժանել նրան առանձին կուսակցութեամբ մեր տէր-Կոստանդին վաղեմի քահանայից և ապա նրան դիմադրող ուրիշ կուսակցութիւն ստեղծել, երբ երկու քահանաները ամենայն հաշտութեամբ կատարում էին խաղաղ կերպով իրանց քահանայական պաշտօնը և նոյն իսկ տէր-Աբգար քահանան էր ժողովում ամբողջ հասոյթը և յետոյ միմեանց մէջ հաւասար բաժանում էին: Կամ միթէ հոգևոր իշխանութեան գործը չէ այսպիսի հանգամանքում փարատել երկու քահանայի մէջ ծագած (եթէ տեղի է ունեցել) տարաձայնութիւնը: Բայց ոչ. կան պոռոտախօս մարդիկ, որոնք եթէ չեն ուզում ոչինչ անել, խնայում են իրանց աշխատութիւնը հասարակական գործի մէջ և չուզենալով նեղութիւն տալ իրանց գրպանին՝ ստեղծում են զանազան խնդիրներ, որոնք կարողանային հասարակական գործերի արգելքների չարժառիթներ դառնալ և ապա իրանց արդարացնեն սուտ ախ ու վախով: Ահա այսօր քահանայական խնդիրը մեր Բաթումի հասարակութեան մի մասի համար՝ լաւ զէնք է դարձել իրանց գրպանները ամուր պահելու և անտարբերութիւնը արդարացնելու համար:

Իսկ լուրջ աշխատող մասը դեռ շարունակում է նոյն ընթացքով գործել, ինչպէս և առաջ: Բարեգործական ընկերութեան տեղիս ճիւղի ձեռնարկած երկսեռ ուսումնարանը մեծ քայլերով առաջ է գնում, շնորհով պ.պ. Ա. Խօջամիրեանցի և Դ. Խարազեանցի, որոնք արդէն ծախսել են միմիայն օտարներից ժողոված փողերը և սկսել են փնտռել ուրիշ միջոցներ: Հայ ժողովրդի մէջ դեռ չէ սկսված ժողովարարութիւն այդ մասին. յուսանք որ տեղիս հասարակութիւնը մի կողմը կը դնի քահանայական աւված խնդիրը, և ձեռք ձեռքի տուած ամենայն խաղաղութեամբ աջակից կը լինեն թէ ուսումնարանի և թէ եկեղեցու շինութեանը, որպէս զի շուտով ազատվենք ուսումնարանի համար տրվելիք տարեկան 900 ր. վարձից և սեփականութիւն ունենանք: Ներկայ տարվայ դասընթացը մեր ուսումնարանում դեռ չէ սկսված. հրաւիրում ենք թեմական վերատեսչի ուշադրութիւնը սրա վրա:

Ամսիս 13-ին, կիրակի օրը, ս. պատարագից յետոյ տեղի ունեցաւ մեր եկեղեցու գաւթում խուռն բազմութեան ներկայութեամբ անմահ բանաստեղծ Ր. Պատկանեանի հոգեհանգիստը: Տէր-Կոստանդին հայրը երկու խօսքով բացատրեց ժողովրդին քանքարաւոր բանաստեղծի նշանակութիւնը մեր ազգի մէջ, և ակնարկեց ընդհանրապէս լուսաւորութեան գործի և մասնաւորապէս տեղիս ուսումնարանի առաջադիմութեան վրա: Իսկ պ. Ա. Սարուխանեանց համառօտ կերպով ծանօթացրեց ժողովրդին բանաստեղծի կենսագրութեան հետ և գեղեցիկ կերպով բացատրեց հանգուցեալի բարձր արժանաւորութիւնը հայ ազգի մէջ և նրա տուած ծառայութիւնը: Սրտի բերկրութեամբ նկատելի էր մի խումբ մեր հայ-կաթօլիկ եղբայրների մասնակցութիւնը՝ մեր ազգային բանաստեղծի հոգեհանգստին, և ընդհակառակն իր բացակայութեամբ փայլում էր քահանայական խնդրով սաստիկ զբաղվող պարոնների մի մասը:

Ծատ.

ՆԱՄԱԿ ՍԱՄԱՂԱՐԻՑ

Սեպտեմբերի 23-ին

Ամառնային երաշտ և չոք ամիսները տեղի են տուել աշնանային զով և անձրև առատ եղանակին: Լեռների վրա նոր տեղացող ձիւնը արդէն յայտարարում է յրտաշունչ ձմրան գալուստը: Կեանքը ամեն տեղ շարժման մէջ է, և գիւղացիք մեծ եռանդով աշխատում են աւարտ տալ իրանց դաշտային գործերին, ձմրան մէջ հանգիստ վայելելու փափագով:

Այս տարվան երաշտութեան պատճառով լեռնային հունձը խիստ անաջող անցաւ, իսկ դաշտայինը մեծապէս վնասվեց մի այլ պատճառով: Առհասարակ Երևանեան նահանգում ամեն տեղ զգացվում է հացի և անասունների կերակրի պակասութիւն: Կարճ միջոցում ցորենի խալվարը (30 պուդը) բարձրացաւ 30—32 ր., նոյն համեմատութեամբ աճում է և խոտի ու յարդի արժէքը: Սրա վրա եթէ աւելացնենք տիրող դրամական զգալի սղանկութիւնը՝ ժողովրդի դրութիւնը դառն և ցաւալի է: Այս տագնապից ազատվելու դաշտաբնակների միակ յոյսը և միջոցը իրանց բամբակի ցանքսն է, որը ջրի սակաւութեան և ժանգ կոչված վնասակար հիւանդութեան շնորհով կորցրել է իր արգիւնքի գրեթէ 2/3 մասը, իսկ լեռնաբնակ շիրակեցին և ապարանցին ապրելու համար պարտաւորված են ամենաչնչին գնով վաճառել իրանց ընկեր աշխատակից եզը և ընտանեաց սնունդ մատակարարող կովը:

Թէև գիւղերում բաւական մեծ քանակութեամբ ամբարած հին ցորեն կայ, բայց այդ ամբարները պատականում են ժողովրդի հարուստ դասակարգի անձանց, որոնցից [illegible] կանում են [illegible] կանների սովամահման [illegible] համար էլ այնից փակել են իրանց ամբարների դուռը:

Սակայն մի տխուր [illegible] է, որ մեր ժողովուրդը իր քրտինքով ձեռք բերած [illegible] անցեալ տարվայ [illegible] առատութիւնը, փոխանակ [illegible] օգտին ծառայելու՝ այսօր հարուստների [illegible] կրկնապատկելու միջոց է դարձել:

Մտածել միջոցով [illegible] կրկնվում է, որ ժողովրդի [illegible] անհրաժեշտ [illegible] բայց [illegible] գիւղական [illegible] այդ բոլոր [illegible]:

Մեր գիւղերում խոլէրան թէև կորցրել է իր համաճարակ զօրութիւնը, բայց երբեմն հասարակութեան յիշեցնում է իր ներկայութիւնը:

Զ. Սարգսեան

ՆԱՄԱԿ ՂՈՒԲԱՅԻՑ

Սեպտեմբերի 23-ին

Ղուսարում, դեռ խոլէրայի գոյութեան ժամանակից, այսինքն օգոստոս ամսից, սաստիկ տարածված էր և այժմ էլ շարունակվում է բկացաւ (դիֆտէրիտ) հիւանդութիւնը: Գլխաւորապէս կոտորվում են մանուկներից. մեռածների թիւը առայժմ 30-ից անց է. այդ արդէն մի նշանաւոր թիւ է Ղուսարի փոքրաթիւ բնակիչների համար, որոնք գլխաւորապէս կազմում են ռուս մուժիկներ և մասամբ հայեր առևտրական դասակարգից: Հայերը այդտեղ մօտաւորապէս 20 տուն են և մտադիր են նրանք հայոց եկեղեցի կառուցանել Ղուսարում,—քանի որ երբեք ժամասացութիւն չեն լսում: Քահանան գնում է այդտեղ այն ժամանակ, երբ մկրտութիւն է պատահում, կամ մահվան դէպք,—իսկ ուրիշ ժամանակ, տարէնը երկու անգամ է գնում, այն է Զատկվայ և Ջրօրհնեաց տօների օրերը՝ տները օրհնելու համար: Քահանայական հարցը մեր քաղաքում մի դժուար հարց է դարձել. ով որ գալիս է չէ դիմանում, խոյս փախցնում են ուրիշ քաղաք, թողնելով բոլոր պարտաւորութիւնները այստեղի միակ քահանայ տէր Աւագի վրա, որ յամենայն դէպս չէ զլանում այցելել գիւղեր և նոյն իսկ Ղուսար՝ իր պատուելի հասակի մէջ՝ օրէնք կատարելու համար: Ղուբայում 25 տարի քահանայութեան պաշտօն է կատարել և պէտք է խոստովանված՝ իր չնորհալի ժամասացութեամբ գրաւել է քաղաքիս հայ ժողովրդի համակրութիւնը: Անցեալ ամիս երեցփոխական նոր ընտրութիւն եղաւ և այդ պաշտօնի մէջ մնաց հին երեցփոխ պ. Մէլիք-Դադեանց: Նոր ուսուցչական խումբը հասաւ Ղուբա և դասատուութիւնը հայոց դպրոցում սկսվեց: Հրաւիրում ենք ուսուցիչների ուշադրութիւնը՝ մի նոր երգեցիկ խումբ պատրաստել, հայոց եկեղեցում երգելու համար, որը զուրկ է մնացել դպիրներից: Նմանապէս հրաւիրում ենք եկեղեցու կառավարիչների ուշադրութիւնը և այն հանգամանքի վրա, որ զանգակատունը հնութեան պատճառով, կարօտ է մնացել նորոգութեան:

Ղուբայի գաւառում գինիներ սկսեցին պատրաստել. Ղուսարի վաճառական Բէհրամեանց բացեց Ղուբայում օղիի մի գործարան, որի մասնաւոր օղեգործը չուչեցի է:

Առևտուրը մեր քաղաքում սկսվեց կենդանութիւն ստանալ: Ցօնավաճառի նոր ապրանքները ստացվեցան, իսկ այստեղի պտղեղէնը տեղափոխվում է Ռուսաստան: Ցորենի էլ պահանջ կայ և մի պարտիա տօրոն ուղարկվեց Բագու:

Այս օրերումս Ղուբա եկաւ մի անասնաբոյժ, քանի որ Ղուբայում և գաւառում յայտնվել էր անասունների մէջ հիւանդութիւն:

Միւշկիւրում ջերմոցաւ հիւանդութիւնը տարածված է:

Մ. Ս.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Հին-Նախիջևան, 21 սեպտեմբերի

Պատուական «Մշակ» թերթի 102 համարում [illegible]ից գրած նամակում, ի միջի այլոց կարդացինք հետևեալ լուրը. «Ասեցէք խնդրեմ, միթէ քրիստոնէութիւնը պահանջում է աղքատների, խեղճերի, որոնց վրա բոլորովին ուշք չը դարձնել, առաւել ևս տագնապի ժամանակ»:

Այդ առիթով աւելորդ չենք համարում մի քանի խօսք ասելու:

Ես, որպէս քաղաքիս առաջին մասի սանիտարական խմբի անդամ, իմ երկու միւս ընկերներով հանդերձ վաղուց ի վեր եռանդուն, ամենախիստ միջոցներ ենք ձեռք առած, ինչպէս աղքատ ընտանիքներին օգնութիւն հասցնելու, նոյնպէս և սանիտարական դրութիւնը բարւոքելու համար, պատուիրելով որ պատասխանատուութեան կենթարկվեն այն տանտէրերը, որոնք մաքուր չեն պահի իրանց բակերը, գործածած մթերքները, մրգեղէն գործածողները և այլն: Թող պ. լրատուն, որը քթի տակ խոշոր բաները նկատելում անընդունակ լինելով, անհեռատես աչքերով հեռուն է զննում, չը վիրաւորվի, եթէ աւելացնենք այն, որ տեղիս Բարեգործական ընկերութիւնը իր կողմից մեծ դեր խաղաց, և ոչ մի ջանք չը խնայեց գործ դնելու այս տագնապի ժամանակ: Միթէ տեղիս Բարեգործական ընկերութեան ճիգը չէր, որ քաղաքը, նոյն իսկ խոլէրայի ժամանակ, բաժանելով երկու սանիտարական մասի, յանձնեց ընկերութեան անդամներին, որոնք, տնէ տուն մտնելով՝ պատուիրում էին սենեակները և բակերը մաքուր պահել՝ դուրս թափել տալով ամեն տեսակ արտաթորութիւնները և ամեն մի հիւանդանալու դէպքում, նոյն րօպէին յայտնել ընկերութեան, որն իր կողմից չէր խնայում բժշկական ձրի օգնութիւն հասցնել, մէկ խօսքով ամեն տեսակ օկտակար խրատներ և խորհուրդներ տալով: Միթէ նա չէր, որ սանիտարական խմբի միջոցով աղքատ ընտանիքների անուանացուցակ կազմելով, բաժանեց դրանց ձրի թէյ, շաքար, տալով ամեն տան շաքար և թէյ՝ 20 օրվայ ժամանակով, իսկ եթէ այնուհետև խոլէրան շարունակվելու լինէր, դարձեալ խոստացել էր թէյ և շաքար բաժանելու: Եւ միթէ նա չէր, երբ մօտակայ Նորս գիւղում խոլէրան սաստկանում էր, վարձելով մի ֆէլդշէր և տալով նրան զանազան տեսակ դէզինֆեկցիական միջոցներ և դեղօրայք, ուղարկեց վերոյիշեալ գիւղին օգնութիւն հասցնելու:

Այսպիսի զրպարտութիւններ անելով լրատուն ինչպէս երևում է կամեցել է կամ տեղիս Բարեգործական ընկերութեան անունը շօշափելու և կամ թէ չէ նկատել սանիտարական խմբի տոկուն աշխատանքը:

Սանիտարական խմբի անդամ Ա. Տէր-Մարգարեանց:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, սեպտեմբերի 25-ին

«Մշակի» № 107-ում տպված էր մի յօդուած «Մի վրացերէն երգ և բրօշիւր» վերնագրով, որտեղ խօսվում է մօտերս տպագրված վրացերէն մի գրքոյկի մասին, որի մէջ ամփոփված են իմ ութ, վրացերէն երգերը: Յօդուածագիրը, պ. Փիրումեան, թարգմանելով իմ «Մօդի չվիլօ» երգը հայերէն, զարմանում է, որ այդ հայրենասիրական երգ յօրինողը հայ է, բնիկ չուլավերցի: Եթէ յօդուածագիրը մի փոքր նեղութիւն քաշէր տեղեկանալու, նա կիմանար որ այդ երգը հայերէն էլ կայ, որ աւելի ընդարձակ է և վաղուց շատ տեղերում երգվում է: Ինչի՞ է զարմանում պարոնը «չուլավերցի բանաստեղծի» վրա, որ վրացերէն երգեր էլ է գրում: փակագծում ասենք, որ եթէ պ. Փիրումեանց վրաց գրականութեանը հետեւում է, նա կը տեսնէ, որ իմ գրուածքներից շատերը տպագրված են վրաց ամենօրեայ «Իվէրիա» թերթում: Այդտեղ ոչ զարմանալու և ոչ ամօթ համարելու բան չը կայ. աշուղ մարդը ինչ լեզու գիտէ՝ այն լեզուով էլ երգում է: Մեր հայ աշուղներից շատերը թուրքերէն են երգել, և այն էլ հայրենասիրական, միթէ նրանք էլ՝ ձեր ասելով, կ ո ս մ օ պ օ լ ի տ են, ինչպէս ինձ անուանում էք: Բայց մի մեղադրութիւն, որ յօդուածագիրը բարձում է մեզ վրա, բոլորովին անարդար է,—իբրև թէ ես «Մարտ ամիսը» աշըղ Ջիւանիից բ ա ռ ա ռ բ ա ռ թարգմանել եմ վրացերէն, և իմ սեփականութիւն դարձրել: Խնդրում եմ յօդուածագրից նոյն իսկ աշուղներից տեղեկանալ թէ դեռ Ջիւանիի «Մարտ ամսի» անունն էլ չը կար, որ իմն արդէն երգվում էր Թիֆլիսում և 1883 թւականներում այդ երգել եմ վրաց թատրոնում. պարոնը կարող է տեղեկանալ վրաց դերասաններից: Այս էլ պէտք է ասած, որ Ջիւանիի և իմ «Մարտ ամսի» մէջ մեծ զանազանութիւն կայ և տարբեր թ ե մ ա ն ե ր ո վ են գրված:

Յետոյ պ. յօդուածագիրն ասում է, որ «փախիր, այծեամ, փախիր» երգը ես Ջիւանիից եմ վերցրել և թարգմանել վրացերէն: Ճշմարիտը խոստովանած, այդ երգը թուրքերէն է «Ղաչ ղուզուլի չէյրան, խադ օվչն գեալր» (փախիր, այծեամ, փախիր, օտար որսկանն է գալիս), որից վերցրել է Ջիւանին, իսկ ես վրացերէնի համար: Այս էլ պէտք է ասած, որ իմս բացի երգի գլխի դարձուածներից, մնացածը թարգմանութիւն չէ: Իսկ ինչ վերաբերում է «Երբ ալեկոծ ծովի վրա» երգին, ես ազատ փոխադրել եմ միայն առօրեայ աղետին (սոյն տարվայ Ջրօրհնեաց աղէտին) յարմարեցնելով:

Թող ներվի ինձ աւելացնել և հետևեալը. 1874 թւից ես երգում եմ թէ հայերէն, թէ վրացերէն և թէ տաճկերէն: Թիֆլիսի գաւառում և ուրիշ հեռաւոր տեղերում նուաստիս հայերէն երգերն են երգում: Ի վերջոյ կարող եմ հաւատացնել պ. յօդուածագրին (որ կասկածում է իմ երգերի մասին) որ իմ գրած վրացերէն երգերն անպայման կերպով ինձ են պատկանում, և իմ յօրինածներն են:

Աշըղ Հավիրի

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 26 սեպտեմբերի

«Մշակի» № 110-ում Շուշուց Տ. անունով մի լրատու «ի պատիւ նախկին տեսուչների», ուրեմն ի միջի այլոց և «ի պատիւ» նուաստիս, արձանագրում է որ «մինչև այժմ թեմական դպրանոցը մտնող աշակերտներից չեն պահանջվել ոչ մետրիքական և ոչ էլ ծաղկի պատուաստման վկայականներ»: Պատիւ ունիմ այդ առիթով յայտնել, որ իմ տեսչութեան ժամանակ նորեկ աշակերտներին ընդունելու իրաւունքը, ինչպէս և ուրիշ իրաւունքներ, իմ կամքին բոլորովին հակառակ՝ սեփականել է հոգաբարձու պարոններից մէկը, հետևաբար աշակերտներից մետրիքական և ծաղկի պատուաստման վկայականներ պահանջելու կամ չը պահանջելու պատիւը լիովին պատկանում է յիշեալ հոգաբարձու պարոնին:

Եղիշէ Մադաթեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՕԴԷՍԱՅԻՑ, սեպտեմբերի 19-ից, մեզ գրում են. «Տեղիս լրագիրներում հրատարակված պաշտօնական տեղեկութիւններից երևում է որ խոլէրան Օդէսայումն էլ մուտք է գործել սեպտեմբերի 11-ից: Մինչև ամսիս 17-ը հիւանդացել են 10 հոգի, որոնցից 6 հոգի մեռել են: Կարևոր միջոցներ խոլէրայի դէմ վաղուց արդէն ձեռք են առնված: Թէ ինչ ընթացք կը ստանայ մեզանում էպիդէմիան, — կանխապէս դժուար է որոշել: Այժմ արդէն աշնանային հով եղանակներ է անում:»

—

Լեհական «Kurjer Warczawski» լրագիրը հաղորդում է որ այս օրերս կազմվել է Պարիզում մի ռուս-ֆրանսիական առևտրական ընկերութիւն 12 միլիոն ֆրանկ հիմնական դրամագլխով: Ընկերութեան գործունէութիւնը կը լինի՝ ապրանքների փոխադրութիւնը, վէկսէլների զեղչը, Ֆրանսիայից և իր կոլօնիաներից ապրանքների արտահանումն դէպի Ռուսաստան, և այլն: Ընկերութեան կառավարիչ նշանակված է Վարշավայի վաճառական Սկալսկին:

—

Արտասահմանեան հայոց լրագիրները ոգևորված յօդուածներ նուիրելով Ռաֆայէլ Պատկանեանին, իրանց կողմից ևս հրաւէր են կարդում արտասահմանում ապրող հայերին՝ մասնակցել այն հանգանակութեան, որ այժմ լինում է հանգուցեալ գրողի ընտանիքը ապահովելու համար:

—

Նոր-Բայազէտից, պ. Ս. Տէր-Մարտիրոսեանի ձեռքով, ստացանք այդ քաղաքի հայ հասարակութեան մէջ յօգուտ Պատկանեանի ընտանիքի հանգանակված 44 րուբլի: Նախկին 1326 ր. 10 կ. գումարի հետ ունենք այժմ 1370 րուբլի 10 կոպէկ:

—

Ինչպէս յայտնի է, խոլէրայի ժամանակ ամբողջ աշխարհի բժիշկները խորհուրդ էին տալիս եռացրած ջուր խմել: Եռացումը, ինչպէս երևում է, ամենալաւ միջոց է ջրի մէջ գտնված այլ և այլ միկրօբներ սպանելու: Սակայն այժմ, որտեղ խոլէրան անցաւ, անընդհատաբար շարունակել եփ տուած ջուր խմելը՝ բժիշկների վկայութեամբ, ունի և իր չօշափելի վնասը մարդուս առողջութեան համար: Որքան խոլէրայի ժամանակ եռացրած ջուրը անհրաժեշտ էր համարվում, այնքան էլ սովորական ժամանակ այդ տեսակ ջուրը կարող է վնաս տալ, ինչպէս վկայում է ֆրանսիական «Semaine Médicale» բժշկական թերթը: Այդ լրագրի ներկայ տարվայ սեպտեմբերի 24-ի համարում տպված է բժշկապետ Բիւրլիւրօի (Burlureaux) հետազօտութիւնը ջուրը մաքրելու միջոցների մասին: Նրա կարծիքով, թէև ջրի եռացումը ոչնչացնում է միկրօբներ, բայց եփ տուած ջուրը աւելի դժուարամարս է: Դրա փոխարէն Բիւրլիւրօ առաջարկում է մաքրել ջուրը քիմիական միջոցով, որը հաւատում ենք թէ շատ լաւ է, բայց ամբոխի, ժողովրդի մեծամասնութեան համար կարծում ենք, թէ անմատչելի է: Քիմիական խառնուրդը, որը պրօցէնտական համեմատութեամբ բաղկացած է չայրված կրից, շիբից և ածխաթթու սօդայից՝ ոչ թէ միայն հասարակ ամբոխի մարդը, բայց և ինտելիգենտների մեծ մասը անկարող կը լինի ինքնուրոյն կերպով ճշդութեամբ պատրաստել:

—

Արտասահմանեան հայոց լրագիրներում կարդում ենք հետևեալ լուրը. «Կ. Պօլսի հայոց պատրիարք, ամեն. Խորէն սրբազանը, այս օրերս յաճախ Բ. Դուռը կանչվելով՝ տեսակցութիւններ ունեցաւ մեծ եպարքոսին և դատական գործերի նախարար Րիզա-փաշայի հետ: Այդ տեսակցութիւնների արդիւնքը գաղտնի կը պահվի առ այժմ և դեռ չէ հաղորդված լրագրութեանը:»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԽՕԼԷՐԱ

Խօլէրան դեռ մեր երկրից բոլորովին չէ հեռացել. նա դեռ ևս մեզ համար օրվան չարիք է և կարող է, Աստուած մի արասցէ, մօտիկ ապագայում փոթորկալից կերպարանք ստանալ. վասնորոյ աւելորդ չի լինի, կարծում ենք, այդ առիթով առաջ բերել այստեղ՝ սեպտեմբերի 17-ից «Русск. Вѣдом.»-ի մէջ տպագրված հետևեալ խրատական տեղեկութիւնները:

«Եթէ խօլէրան, գրում է այդ թերթը, բոլորովին դեռ ևս չէ ջնջվել Եւրօպայի երեսից, գոնէ այնքան թուլացել է ամենուրեք, որ նրա շուտափոյթ կորուստը—անկասկածելի է: Բայց լաւ չէ նրան թողնել կորչել՝ առանց նախապէս նրանից դասեր առնելու ապագայի համար: Ահա թէ ինչ խորիմաստ դաս է տալիս մեզ այդ կողմից Անգլիան իր օրինակով:

«Ներկայ համաճարակի ժամանակ, օգոստոսի 18-ից մինչև սեպտեմբերի 6-ը—ասիական խօլէրան մուտք է գործել Անգլիա տասն զանազան տեղերից, 25 անգամ, գլխաւորապէս Համբուրգից, իսկ երկու անգամ Ռուսաստանից: Այդ 25 անգամ 25 եկողներից Անգլիայում 9-ը մեռել են, իսկ 16-ը առողջացել, բայց այդ ամբողջ ժամանակամիջոցում անգլիացիներից և ոչ մէկը ոչ թէ մեռել, այլ նոյն իսկ չէ հիւանդացել: Հետաքրքիրն այն է, որ այդ մի և նոյն խօլէրան 1832, 1849 թւականներին և հետևեալ անգամներում՝ Անգլիայում ամենակատաղի կերպով է կոտորածներ արել: Ինչով պէտք է բացատրել այդ հանգամանքը:

Այդ հանգամանքը պէտք է բացատրել այն հսկայական քայլով, որը գործել է առողջապահութիւնը անգլիական ժողովրդի մէջ: 1876 թ. մինչև 1884 թւականը անգլիական զանազան քաղաքները և համայնքները օդը և գետինը ախտահանելու, մաքրելու համար գործադրել են 156 միլիոն ֆրանկ, իսկ տէրութիւնը իր կողմից մի և նոյն առարկայի վրա՝ 62 միլիոն, ի բաց առնելով պաշտօնեաներին տրված ռոճիկը. իսկ մինչև 1876 թւականը Անգլիան ծախսում էր այդ նպատակի համար ընդամենը ոչ աւել 12 միլիոնից: Ճիշդ է, 1884 թւականից սկսած Անգլիան այլ ևս մեծ փողեր չէ ծախսել այդ առողջապահութեան վրա,—բայց շուտով Անգլիայում չի լինի, չի մնայ և մի քաղաք, գիւղ, որի ժողովուրդը խիստ կերպով պահանջած չը լինի իր համար առողջապահական պայմանների հիմնական բարեփոխութիւն—առողջարար ջուր խմելու համար, անմաքրութիւնների հեռացում,

ընակարանների վրա խիստ հսկողութիւն, և այլն։ 1875 թւականից մինչև 1890 թւականը, Անգլիան գործադրել է այդ նպատակի վրա ուղիղ 3 միլիարդ (3000 միլիօն) ֆրանկ։

Հետաքրքիր է այդ ծախսերի հետևանքը. մինչև 1876 թւականը Անգլիայում միջին թւով տարեկան մեռնում էր 1000-ից 22 և էլ աւելի մարդ (22,19), իսկ 1880 թւականից սկսած մեռնում են հետևեալ կերպով.

1880—20,5	1885—19,0
1881—18,9	1886—19,3
1882—19,6	1887—18,8
1883—19,5	1888—17,8
1884—19,5	1889—17,9

այսինքն, մաթէմատիկական ճշգութեամբ, տարուց-տարի և աստիճանաբար պակասում է ընդհանուր մեռնողների թիւը։

«Միջին թւով Անգլիայում իւրաքանչիւր մի մարդը աշխատում է մօտ 387 ֆրանկ։ Եթէ հաշւենք, շնորհով սանիտարական միջոցների, փրկված մարդկանց թիւը 876 հազար,—կը տեսնենք, որ Անգլիան 10 տարւայ ընթացքում յետ կը ստանայ այն ամբողջ գումարը, ինչ որ գործ է դրել նա՝ երկրին առողջապահական պայմանների մէջ դնելու համար։ Եւ անգլիացիք, իբրև վերին աստիճանի գործնական ժողովուրդ, այդ բոլորը վաղուց հաշւել և կշռել են։»

Ղ.

ՅԱՖԱ-ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

Կ. Պօլսից գրում են հետևեալը. «Սեպտեմբերի 14-ին տեղի է ունեցել Յաֆայից Երուսաղէմ անցկացող երկաթուղու գծին աւարտման հանդէսը։ Այդ գիծը 87 քիլօմէտր երկայնութիւն ունի և աւելորդ է ասել թէ, եւրօպական դրամագլուխներով է շինված։ Նկատելով որ Յաֆան ու Երուսաղէմ հետզհետէ ծաղկում ու մեծանում են, այդ գծի չահաբերութիւնը այժմեանից ապահովուած է համարվում։ Կարաւանը 30 ժամում էր անցնում Յաֆա-Երուսաղէմի ճանապարհը. հիմա երկաթուղին 3 ժամէն պիտի անցնի այդ հեռաւորութիւնը։ Յաֆա 40,000 բնակիչ ունի այժմ. Երուսաղէմ որ 10 տարի առաջ նոյնպէս 40,000 բնակիչ ունէր, այժմ 80,000-ի է հասցրել դրանց թիւը, և հետզհետէ աւելի է չատանում. երկաթուղու այդ գիծը երկու ճիւղ ևս պիտի ունենայ, որոնցից մինը դէպի Եգիպտոսի սահմանագլուխը, և միւսը դէպի Դամասկոս պիտի անցնեն։»

ՀԱՅ ՊԱՆԴՈՒԽՏՆԵՐ

Արտասահմանեան մի լրագիր հետևեալ տեղեկութիւններ է հաղորդում. «Խարբերդէն, Բալուէն, Արաբկիրէն և Մալաթիայէն կը չարունակեն հայ պանդուխտներ գալ և լեցուիլ Մարսէյլի մէջ։ Մի ամսէ ի վեր Միացեալ Նահանգների նաւահանգիստները գոցուած լինելով գաղթականներու դէմ, հայ պանդուխտներն ալ հնար չեն գտած իրենց ճամբան շարունակելու. այս պահուս 100-ը կանցնի Մարսէյլ սպասող հայերի թիւը։ Երրորդ կարգի ճամբորդ ընաւ չեն ընդունիր գաղթականական գործակալութիւնները և չոգենաւային ընկերութիւններն. իսկ երկրորդ կարգի տոմսակներն ալ 3—4 շաբաթ առաջ արդէն ծախված կը լինին։

«Զը նայելով որ այստեղ սպասող գաղթականները մասնաւոր նամակներով ալ հաղորդած են արգելքի այս լուրեր հայրենիքի մէջ մնացող անհամբերներին, սոնք տակաւին կը չարունակեն գալ, չաբթուս 15-է աւելի նոր պանդուխտներ ալ եկան և անոնցմէ 5-ը զօրս առիթ ունեցանք տեսնելու, պանդխտութեան յիմարութիւնը այն աստիճան առաջ տարեր էին որ Կ. Պօլսի մէջ իրենց ունեցած գործեր ձգեր և աճապարանքով եկեր էին. գործեր որոնցմէ 10—15 ղրուշ օրչէք կը ստանային։ Աւելորդ է ըսել թէ այստեղ գտնուողների մեծ մասը խեղճութեամբ և մտահոգութեամբ կանցունեն իրենց օրեր։

«Պանդուխտներէ ոմանք Մարսէյլ սպասելէ ձանձրանալով փարիզ կամ Լոնտոն ձգեր են ինքզինքնին, անծանօթին մէջ նետուելու յուսահատութեամբ։»

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մայրաքաղաքի երկու ի ն տ ե լ ի գ է ն տ պարոնների մէջ խօսակցութիւն.

—Զքաւոր, բայց ի ն տ ե լ ի գ է ն տ մարդը միայն մայրաքաղաքում, կամ առհասարակ մեծ քաղաքում՝ կարող է մ ա ր դ դառնալ....

—Ի՞նչպէս....

—Ահա օրինակ ես. երբ տաս տարի առաջ ես եկայ մայրաքաղաք, գրպանումս ունէի ընդամենը 5 րուբլի....

—Իսկ այժմ....

—Այժմ ես մարդ դարձայ, եղբայր, այժմ ես ունեմ արդէն 50,000 րուբլի պարտք....

* * *

Իշխան Մէշչէրսկի, «Гражданинъ» լրագրի խմբագիրը, քանի գնում՝ աւելի և աւելի իր խելքին զօռ է տալիս։ Այս օրերս նա յայտնել է որ գ ր ա գ ի տ ո ւ թ ի ւ ն ը վնասակար է ամբոխի համար և այն ամեն մարդ կամ հաստատութիւն, որն աշխատում է ամբոխի մէջ գրագիտութիւն տարածել,—ժողովրդի թշնամի է։ «Новости» լրագիրը չատ սրամիտ կերպով հարցնում է իշխան-խմբագրից. «ուրեմն ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը, ձեր կարծիքով, ժողովրդի ամենամեծ թշնամի է, քանի որ նա միշտ ջանում է գրագիտութիւն տարածել ժողովրդի մէջ։»

* * *

Իտալիայի Զիվիտտա-Վէկկիա քաղաքում կազմվել է մի նոր տարօրինակ կլուբ «Nasophonia» անունով։ Ընթերցողը չը գիտէ, երևի, ինչ բան է Ն ա զ օ ֆ օ ն ի ա. դա ներդաշնակ, երաժշտական կերպով քիթը սրբելու արհեստն է։ Այժմ իտալական բարձր հասարակութեան մէջ ընդունված է թաշկինակով քիթը սրբելու ժամանակ՝ որքան հնար է քթով բարձր ձայներ հանել, սակայն այդ ձայները պէտք է լինեն ներդաշնակ և եթէ կարելի է՝ երաժշտական, յիշեցնելով այս կամ այն օպէրայից մի որ և է արիան։ Վերոյիշեալ կլուբն ունի արդէն բազմաթիւ անդամներ։

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ԼՕՆԴՕՆ, 25 սեպտեմբերի։ Աւգանական էմիրի մեծ որդին՝ Խաբէ-Բալլա, ուղարկված է խազարասների երկիրը՝ տեղական գործերը կարգի բերելու համար։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 25 սեպտեմբերի։ Երէկ Զեմնիչեվսկի սկվերում տեղի ունեցաւ Լօմօնօսօվի արձանի բացումը։

ՍԵՐԳԻՅԵՎՍԿԻՅ-ՊՕՍԱԴ, 25 սեպտեմբերի։ Երէկ երեկոյեան 6 ժամին այստեղ ժամանեց Մեծ Իշխան Սերգէյ Ալէքսանդրովիչ իր ամուսնու և չքախմբի հետ։ Նոցա Բարձրութիւնները Տրօիցկի վանքում ներկայ եղան ժամերգութեան։ Վանքը և պօսադը չքեղ կերպով ճրագավառված էին. փողոցները լի են ժողովրդով. 12—4½ ժամը վանքում ուխտաւորներից մինչև 500 մարդ հիւրասիրվեցին ճաշով. մի ժամվայ ընթացքում 5 ճաշ փոխվեց։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 26 սեպտեմբերի։ Գիտութիւնների ճեմարանը չնորհեց կոմս Ուվարովի մրցանակները.—մեծը՝ ճեմարանի անդամ—թղթակից Պիպինին, ռուսաց էտնօգրաֆիայի պատմութեան համար, փոքր մրցանակը՝ Շումիգօրսկուն, «Կայսրուհի Մարիա Ֆեօդօրօվնա» աշխատութեան համար. Սերգօնինին՝ Ջլէտչերի «Сочиненіе Джильса» գրքի համար, իբրև պատմական աղբիւր, պատուագիր Արխանգելսկուն, «Твореніе отцовъ церкви въ древнерусской письменности» աշխատութեան համար, Դօկուչաեվին՝ Подвижники и монастыри крайняго сѣвера» աշխատութեան համար։ Ուվարովեան ոսկեայ մեդալներ,—պատմական-լեզուագիտական խտիտուտի պրօֆէսօր Ժդանօվին, Նօվօրօսիսկի համալսարանի րեկտոր Նէկրասօվին, Պետերբուրգի համալսարանի պրօֆէսոր Պլատօնօվ-Պրիլեժաեվին, և Էրմիտաժի աւագ հսկող Սօմօվին։—Նոցա Կայսերական Մեծութիւնները Թագաժառանգ Ցեսարեվիչի, Մեծ Իշխանուհի Կսենիա Ալէքսանդրօվնայի և Մեծ Իշխան Ալէքսէյ Ալէքսանդրօվիչի հետ սեպտեմբերի 25-ին կէսօրվայ ժամը 4-ին ժամանեցին Սկերնէվիցէ։—Երէկ բացվեց Ա. Բախմէտեվայի իգական մասնաւոր առևտրական դպրոցը։

ՍԵՐԳԻԵՎՍԿԻ-ՊՕՍԱԴ, 26 սեպտեմբերի։ Այսօր, պատարագից յետոյ, որը մատուցեց միտրօպօլիտը, ժամը 11¾-ին սկսվեց թափօր վանքի չուրջը։ Եղանակը գեղեցիկ էր։ Թափօրին մասնակից էին՝ Մեծ Իշխան Սերգէյ Ալէքսանդրովիչ, և Մեծ Իշխանուհի Ելիսավետա Ֆէօդօրօվնա, Նոցա Բարձրութիւնների սվիտան և պաշտօնական անձինք. հանդիսաւոր գնացքը ուղևորվեց Տրօիցկի տաճարում մի մաղթանքով՝ երկար տարիներ մաղթելով թագաւորական տան. ապա պատուաւոր անձանց տրվեց ճաշ միտրօպօլիտի բնակարանում 150 հոգու համար և սեղանատանը 550 մարդու համար։ Իւրաքանչիւր քառորդ ժամից յետոյ Մոսկվա են ուղևորվում յատուկ գնացքներ։ Մեծ Իշխան Սերգէյ Ալէքսանդրովիչ ամուսնու հետ գնաց Իլինսկօյէ գիւղը. վաղը հոգևոր ճեմարանի դահլիճում տեղի կունենայ հանդիսաւոր ժողով, և ապա մասունքները կուղարկվեն երկաթուղով կարմիր մահուդով պատած վագօնների մէջ։

ՎԷՅՄԱՐ, 26 սեպտեմբերի։ Վիլհելմ կայսրը այսօր ժամանեց այստեղ. նրան դիմաւորեցին այնտեղ գտնվող օգոստափառ անձինք, որոնց թւում գտնվում էր և Մեծ Իշխան Վլադիմիր Ալէքսանդրովիչ։ Կայսրը ընծայեց մեծ դուքսին և դքսուհուն չքեղ մօզայիկով շինած սեղան, իսկ կայսրուհին՝ մի թանգագին վազա։

ՎԻԷՆՆԱ, 26 սեպտեմբերի։ Վաղը այստեղ կը վերադառնայ աւստրիական կայսրը, որպէս զի պատրաստվի ընդունելու գերմանական կայսրին, որին սպասում են երեքշաբթի օր։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 27 սեպտեմբերի։ Մեծ Իշխանուհի Ալէքսանդրա Իօսիֆօվնա երէկ ճանապարհ ընկաւ Շտուտգարտ։—«Русская Жизнь» լրագիրը հաղորդում է, որ պետական խորհրդի նստաշրջանի սկզբներին կը քննվի հայոց չուեմարանների նոր կանոնադրութիւնը։

ՀՌՕՄ, 27 սեպտեմբերի։ Մինիստրների խորհուրդը վճռեց առաջարկել թագաւորին՝ արձակել պատգամաւորների ժողովը, նշանակել նոյեմբերի 6-ին ընդհանուր ընտրութիւններ, իսկ նոյեմբերի 13-ին կրկնաքուէարկութիւններ, և նոյն ամսի 20-ին հրաւիրել պատգամաւորների նոր ժողով։

ՎԷՅՄԱՐ, 27 սեպտեմբերի։ Մեծ դուքսի և դքսուհու ոսկեայ հարսանիքի առիթով՝ ամրոցի եկեղեցում պատարագ մատուցվեց, որին ներկայ էին՝ գերմանական կայսրը, Սաքսոնիայի թագաւորը, Նիդերլանդիայի թագուհին և թագուհիխնամակալուհին, և Մեծ Իշխան Վլադիմիր Ալէքսանդրովիչ ամուսնու հետ։ Հանդիսաւոր ճաչին Վիլհելմ կայսրը առաջարկեց մեծ դուքսի և դքսուհու կենացը. մեծ դուքսը չնորհակալութիւն յայտնեց և իր կողմից առաջարկեց կայսրի և օտարերկրացի օգոստափառ անձանց կենացը։

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱ.

Սեպտեմբերի 25-ին

Լօղօնի վրա 10 ֆունտ արժէ . .	99 ր.	65 կ.
Բեռլին վրա 100 մարկ — . .	48 ր.	85 »
Պարիզի վրա 100 ֆրանկ — . .	39 »	50 »
Ոսկի — — արժէ . .	7 »	96 »
Մաքսայի կուպօններ — . .	159 »	25 »
Արծաթ — — — . .	1 »	8 »
Բօրսային դիսկօնտեր — . .	4	» 5½%
Պետ. բանկի 5% տոմս 1 շրջանի . .	103 »	12 »
— — — — 2-րդ — . .	103 »	2 »
— — — — 3-րդ —	— »	— »
— — — — 4-րդ —	— »	— »
— — — — 5-րդ —	— »	— »
— — — — 6-րդ —	102 »	75 »
6% ոսկեայ ռէնտա	163 »	25 »
4% ոսկեայ փոխառութիւն. . . .	— »	— »
Արևելեան 5% փոխառ. 1-ին շրջ.	— »	— »
— — — 2-րդ —	102 »	62 »
— — — 3-րդ —	104 »	75 »
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	237 »	— »
— — երկրորդ —	218 »	— »
Պետական երկաթուղային ռէնտա.	103 »	75 »
5½ ռէնտա	— »	— »
4% ներքին փոխառութեան . . .	94 »	75 »
5% գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	101 »	75 »
Ազն. կալ. Պետ. բանկի խաղարկութ.		
Գրաւ. թղթ. — — .	191 »	25 »
5½% վկայակ. գիւղ. հող. բանկի.	106 »	25 »
4½% գրաւական թղթեր կալուած.		
փոխ. կրեդիտ. ընկեր. մետալ. .	154 »	— »
— — — թղթադ. .	101 »	75 »
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ.		
ընկերութեան օբլիգացիաները. .	102 »	12 »
Մօսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ.	101 »	50 »
Օդէսայի — — .	102 »	— »
Թիֆլիսի — — .	98 »	— »
Գրաւ. թղթ. Թիֆլիսի կալ. բանկի.	99 »	87 »
— — Քութայիսի — .	99 »	87 »

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը հանդարտ է։

Խմբագիր-Հրատարակող՝ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆՈՒՄ հոկտեմբեր ամսի 14-ին, երեկոյեան 8 ժամին, լինելու է աճուրդ (առանց կրկնաճրդի) կապալով տալու դպրոցին պատկանեալ 21 կրպակները, որոնք գտնվում են Ներսիսեան հին դպրոցի հանդէպ։ Պայմանաթուղթը կարելի է կարդալ Հոգաբարձութեան դիւանատան մէջ ամեն օր, բացի կիրակի և տօն օրերից, առաւօտեան 10 ժամից մինչև 12 ժամ։

1—3

Ստացվեց Թիֆլիսում „ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ" առաջին գիրքը, շուտով կուղարկվի բաժանորդներին։

Առաջին գրքի բովանդակութիւնն է։

1) Յառաջաբան—հրատարակիչ, 2) Յովհաննէս Ամոս Կոմենեուս և նրա մանկավարժութիւնը—Յ. Բարխուդարեանց. 3) Պարիզի միջնակարգ դպրոցները (Լ. Լ. Մարկովից).—Յ. Թ. 4) Ենայի ճեմարանական մանկավարժական սեմինարիոնը և նրա մանկավարժութիւնը.—Յ. Բարխուդարեանց. 5) Բարոյական փիլիսօփայութիւն—Սահակ ք. Սահակեանց. 6) Կովկասեան մանկավարժների արդի դերը իրանց տաճկահպատակ ազգայինների գործում, Յ. Տէր-Միրաքեան. 7) Համառօտ ծրագիր Ներսիսեան հոգևոր ուսումնարանի գիշերօթիկ սաների դպրոցական ճանապարհ. Ի. Յ. 8) Կամքի զարգացումն. (հոգեբանական մանկավարժական խորհրդածութիւններ). 9) Լինհարդ և Գերտրուտ, գործ Պեստալոցցու Ի. Յ. 10) Գրագիտութիւնը Ռուսաստանի մէջ (վիճակագրական տեղեկութիւններ). 11) Պրուսիայի ժողովրդական դպրոցների մասին (վիճակագրական տեղեկութիւններ). 12) Բուլղարիայի դպրոցները (վիճակագրական տեղեկութիւններ). 13) Ընդհանուր տեսութիւն մանկավարժական աշխարհից. Մարթօնիկ. 14) Ընդհանուր մանկավարժութիւն Տ. Ցիլլերի—Ի. Յ. 15) Մանկական խաղերի նշանակութիւնը դաստիարակութեան համար. 16) Գրախօսութիւններ։ ա. Արասխանեանց Աւետիք, Արևելեան ազգերի հին պատմութիւնը. Բար.։ բ) Prof. Dr. Гazarus, Ideale Fragen. գ) Bembrands als Erzieher.

17) Մանկավարժական տեղեկութիւններ. 18) Մի քանի խօսք. Յ. Բարխուդարեանից. Մանկավարժական գրադարանի բաժանորդագինն է 2 ր. իւրաքանչիւր գիրքն առանձին արժէ 1 ր. 50 կ. երկրորդ գիրքը լոյս կը տեսնի դեկտեմբերին։ Բաժանորդագրութիւնը չարունակվում է։ Մանկավարժական գրադարանի խմբագրութեան հասցէն է. Тифлисъ, Іоаннесу Бархударіанъ, Николаевская улица № 23, домъ Заврiева.

Հրատարակիչ՝ Յովհաննէս Բարխուդարեանց

1—1

Հնարել եմ մի տեսակ նոր **ՀԱՄՐԻՉ**, որով կատարվում են թւաբանական 4 գործողութիւնները, կոտորակներով, նմանապէս վաճառականութեան վերաբերեալ բոլոր հաշիւնները՝ թէ անգլիական փողերով, թէ եւրօպական բոլոր միւս տէրութիւնների փողերով և թէ վերջապէս պարսից և թիւրքաց փողերով, կշիռներով և չափերով։ Նոյն համրիչով կարելի է շատ հեշտութեամբ կատարել բոլոր բանկային հաշիւները, տոկոսներով և լուծել ամեն տեսակ թէ առևտրական, թէ մաթեմատիկական խնդիրներ։

Համրիչիս վրա կատարվող այդ ամեն տեսակ բաղադրեալ գործողութիւնները 10—20 անգամ աւելի շուտ են կատարվում, քան թէ մատիտով, մաթեմատիկական ձիշդ հաշիւների միջոցով։ Նորահնար համրիչի չափը, ծանրութիւնը և արժէքը համեմատ է Ռուսաստանում գործադրվող սովորական համրիչներին։ Սակայն ինքս միջոց չունենալով ձեռք բերել որ և է կառավարութիւնից արտօնութիւն (պրիվիլէգիա), յայտնում եմ որ ովքեր կօգնեն ինձ գործն առաջացնելու՝ այդպիսիներին ես մասնակից կանեմ ստացվելի օգտին։

Հասցէս. Թիֆլիս (Հաւլաբար), Հաւլաբարսկայա փողոց, տուն № 25, Նիկողայոս Նիկողոսեան (Тифлисъ, Авлабаръ, Авлабарская ул. д. № 25, Николаю Никогосянцу).

№ 101

7—10

ՊԱՆՍԻՕՆ ՏԷՐ-ՅԱԿՈՎԲԵԱՆԻ

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ

ԳԻՄՆԱԶԻԱԿԱՆ ԵՒ ՐԷԱԼԱԿԱՆ ՀԻՆԳ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐՈՎ

Ընդունում և պատրաստում է աշակերտներ գիմնազիայի, րէալական ուսումնարանի, Լազարեան ճեմարանի մինչև հինգերորդ դասատուն. նոյնպէս զէմլէմէրնի, տեխնիկական և այլ միջնակարգ ուսումնարանների համար:

Պանսիօնում աւանդվում են՝ կրօն, հայոց եկեղեցական պատմութիւն, մեկնութիւն պատարագի հայոց, հայոց լեզու (հայերի համար), ռուսերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն, լատիներէն, յունարէն, վրացերէն, թուրքերէն լեզուներ, թուաբանութիւն, ալգեբրա, երկրաչափութիւն, ընդհանուր պատմութիւն, ռուսաց պատմութիւն, ընդհանուր աշխարհագրութիւն, Ռուսաստանի աշխարհագրութիւն, բնական պատմութիւն, նկարչութիւն, գրութիւն, խմբական երգեցողութիւն, երաժշտութիւն, պար, մարմնամարզութիւն:

Աշակերտներ ընդունվում են թօշակաւորներ, կիսաթօշակաւորներ և երթևեկներ:

Պանսիօնում դասախօսում են գիմնազիական և րէալական ուսումնարանի ուսուցիչներ:

Հասցէն. Тифлисъ, Сололаки, Вельяминовская улица, домъ № 11.

(№ 148) 5—10 (Շ)

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

Ե Ր Կ Ո Ւ Ս Ե Ռ Ի Ա Ն Ձ Ա Ն Ց Հ Ա Մ Ա Ր

ՏԱՍՆՈՒՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Առևտրական կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առևտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ճանապարհով հմուտ հաշուապահներ: Աւարտողները ստանում են ա տ տ ե ս տ ա տ ն ե ր:

Աւանդելի առարկայք սոքա են՝ 1) Առևտրական Տնտեսութիւն, 2) Առևտրական Թուաբանութիւն, 3) Հաշուապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկային), 4) Թուաբանութիւն համրիչի վրա, 5) Առևտրական Թղթակցութիւն, 6) Առևտրական և մուրհակի կանոնադրութիւն և 7) գեղագրութիւն:

Ուսումը սկսվելու է հոկտեմբերի 1-ից: Ընդունելութիւնները սեպտեմբերի 15-ից, ամեն օր, երեկոյեան 4-ից մինչև 8 ժամը, կուրսեր հիմնողի բնակարանում, Սօլօլակում, Ալէքսանդր Փրիզօնովի տանը, № 9 Սերգիեվսկայա և Նազօրնայա փողոցների անկիւնում: Ծրագիրը ու կանոնները կարելի է ստանալ ՁՐԻԱՊԷՍ եղբ. Ծովիանօվների բանկային գրասենեակում և կուրսեր հիմնողի բնակարանում: Օտարաքաղաքացիք դիմում են կուրսերի հիմնողին.—въ Тифлисъ, С. П. Мануэльянцу.

11—25

Հայ ՆԿԱՐԻՉ Եւօվք ՆԱԶԱՐԵԱՆՑ

կօջօր ամարանոցից Թիֆլիս վերադարձած լինելով, բնակվում է Պուշկինսկայա փողոցում, ռուսաց Սեմինարիայի և Սկուէրի դիմաց, „Аѳины" հիւրանոցում, № 10.

Նկարչին տեսնելու փափագողները կարող են գտնել նրան իր բնակարանում ամեն օր, երեկոյեան 5 ժամից մինչև 7 ժամ. № 107 4—5

Մ Ր Ց Ո Ղ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

„ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ"

(ВѢНСКІЙ МАГАЗИНЪ)

Գօլօվինսկի պրօսպեկտ, առաջին գիմնազիայի հանդէպ, տուն Մղիվանիի

Ս տ ա ց ե լ ե ն ք ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ աշնանային և ձմեռային սեզօնի համար ՏՂԱՄԱՐԴԿԱՆՑ և ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ՊԱՏՐԱՍՏ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ՝ ամենավերջին ձևի:

Գները՝ ամենքին մատչելի են և անհամեմատ աւելի էժան՝ քան անցեալ տարիները:

Խուդավերդեան եղբայրներ

№ 93 6—15

ՉՈՒՆԻ

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ո Ւ Մ

ՄԻ ՕՐԻՈՐԴ ցանկանում է դասեր ունենալ Թիֆլիսի հայ ընտանիքներում հայոց լեզուից և մի և նոյն ժամանակ պատրաստում է աշակերտուհիներ հայոց դպրոցների համար: Օրիորդն ունի վկայական Թիֆլիսի քաղաքային արհեստագիտական (պրօֆէսիօնալ) իգական դպրոցից: Հասցէն թողնել „Մշակի" խմբագրատան: № 108 2—6 (ե. շ.)

ՄՕՍԿՎԱՅԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Մ. Ի. ՄԱՆԴԻԼ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ

Գօլօվինսկի պրօսպեկտի վրա, տուն Միրիմանեանի

Պատիւ ունի յայտնելու Թիֆլիսի մեծարգոյ հասարակութեանը, որ անցեալ տարիների օրինակով նշանակված է ներկայ սեպտեմբեր ամսի 18-ից, կարճ ժամանակով ԷԺԱՆԱԳԻՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ վերջնական գներով, սեզօնից մնացած բոլոր տղամարդկանց, կանանց և երեխաների պատրաստի հագուստներ: Զիջումն կը լինի ֆաբրիկայի գներից շատ պակաս: Գները նշանակված կը լինեն „եարլիկների" վրա կապոյտ մատիտով № 50.

ՀԱԻԱՏԱՐՄԱՏԱՐ ՄՕՍԿՎԱՅԻ ՎԱՃԱՌԱՏԱՆ Մ. Ր. ԴՕՎԼԱԹԵԱՆ

№ 107 4—5

ԴԵՂԱԳՈՐԾ Ա. Ս. ԱՐԻՍՏԱԿԵԱՆԻ ՊԱՀԵՍՏ ԵՒ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ դեղերի, մորթին գեղեցկացնող և հոտաւէտ, նոյնպէս և առողջապահական նիւթերի և տնտեսական գործիքների, բացված է Կուկիայում, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ, բժշկապետ Նաւասարդեանի առաջին մասն. հիւանդանոցի տակ:

(№ 67) 28—100 (ե. շ.)

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ՏԷՐ-ՂԵՒՈՆԴԵԱՆԻ

1)	Աղայեանց՝ Ուսումն Մայրենի լեզուի, ա. տ.	գինը 25 կ.
2)	» Ուսումն Մայրենի լեզուի, բ. տ.	» 40 »
3)	» Ուսումն Մայրենի լեզուի, գ. տ.	» 55 »
4)	Գէորգբէգեանց՝ Թուաբանական խնդիրներ, մ. ա.	» 40 »
5)	» Թուաբանական խնդիրներ, մ. բ.	» 50 »
6)	Թումանեանց՝ Начальная книга Русскаго языка	» 25 »
7)	Մանդինեանց՝ Ընտանեկան աշխարհ, ա. տ.	» 25 »
8)	» Դիւցազնական աշխարհ, բ. տ.	» 30 »
9)	» Նահապետական աշխարհ, գ. տ.	» 60 »
10)	Հէնչէլի՝ Բանաւոր և գրաւոր հաշւելու խնդիրներ, մ. ա.	» 40 »
11)	» Նոյն մ. բ. երրորդ տարվայ դասընթաց	» 50 »
12)	Տէր-Ղևոնդեան՝ Մայրենի լեզու, ա. տ.	» 35 »
13)	» Մայրենի լեզու, բ. տ.	» 40 »
14)	» Մայրենի լեզու, գ. տ.	» 50 »
15)	» Մայրենի լեզու, դ. տ.	» 65 »
16)	» Մայր. լեզ. քերականութեան տարրերը, մ. ա.	» 30 »
17)	» Մայր. լեզ. քերականութեան տարրերը, մ. բ.	» 40 »
18)	» Մայրենի լեզ. առ. դար. բացատրական ձեռնարկը	» ձրի»
19)	Հայրոզի՝ Սրբազան պատմութիւն Հին կտակարանի	» 50 »
20)	» Սրբազան պատմութիւն Նոր կտակարանի	» 50 »

Միանուագ հարիւր րուբլու գիրք առնողը 25% զեղջ ունի. հարիւր րուբլուց պակաս գնողները 20% զեղջ են ստանում: Գրքերի վաճառումը կանխիկ է. ապառիկ ոչ ոքի գիրք չենք ուղարկում: Մեր հրատարակութիւններից զատ՝ ուրիշ գրքերի համար պատուէր չենք ընդունում:

Հասցէն՝ Тифлисъ, Николаю Теръ-Гевондянцъ, Коджорская № 9/6

№ 109 2—4

Նոր բացված ՊԱՆՍԻՕՆ և ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

Ա. Գ. ՄԻՐԶՕԵՎԻ, որը գտնվում է Թիֆլիսում, Գրիբօեդօվսկայա և Կրուգէնշտէրնսկայա փողոցների անկիւնում, Բաղդօեվի տանը, ընդունում է թէ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ և թէ ԵՐԹԵՒԵԿ երեխաներին, ներկայ սեպտեմբեր ամսի 15-ից: Պանսիօնի համար վարձված է տարեկան բժիշկ:

(№ 105) 5—5

ՄԻ ՏԻԿԻՆ, որը ապրել է Պարիզում, կամենում է ընտանիքներում դասեր տալ ֆրանսերէն լեզուից:

Հասցէն և պայմաններն իմանալ „Մշակի" խմբագրատանը:

№ 108 3—10

ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ

ԿԱՆԱՆՑ ԵՒ ՀԱՍԱԿ ԱՌԱԾ ՕՐԻՈՐԴՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Մի քանի արհեստասէր կանանց և օրիորդաց խնդրանօք բացել եմ մի մասնաւոր արհեստանոց:

Արհեստանոցի մէջ աւանդելի առարկայք կը լինեն. ձևագիտութիւն, ձեռագործութիւն և ձեռագործական գծագրութիւն:

Աւանդելի ձևագիտական տեսակներ կը լինեն, 1) հայերէն կամ Գալէնտէրեանի չափական դրութեամբ ձևագիտութիւն, 2) Գլօգզինսկու մէթոդով (համեմատական չափով) ձևագիտութիւն, 3) Ֆրանսիական մէթոդով ձևագիտութիւն:

Աւանդելի ձեռագործական տեսակներ կը լինեն, 1) Քանեֆօյի կամ այլ կտորների վրա զանազան գործողութեամբ ասեղով կարել, նոյնպէս և բարձր վարդեր և այլ նկարներ կարել գարուսի թելով և կորել. 2) սուզանի գործ, կտորի վրա, կեռ ասեղով զանազան տեսակ նկարած ծաղիկներ բանել, 3) երկաթի թելերի վրա գարուսի կամ այլ թելերով՝ վարդեր, տերևներ և բոյսերը գործել, 4) ֆիլէի ասեղով սփռոցներ և կրուժեվաներ գործել, 5) մաքրայքի գործ սփռոցներ և կրուժեվաներ գործել, 6) պարզ ասեղով սփռոցներ և կրուժեվաներ գործել և վրան դարձեալ զանազան ծաղիկներ և այլ նկարներ բանել, 7) կեռ ասեղով սփռոցներ և կրուժեվաներ, 8) Փարքեթով գործած կրուժեվաներ, 9) քափանալի գործ կրուժեվաներ, 10) չուղի գործ կրուժեվաներ, 11) մատնոլոր կրուժեվաներ գործել, 12) անավաթոյ կարել, 13) թելքաշած կտորի վրա ասեղով բանել:

Աւանդելի ձեռագործական գծագրութիւնք կը լինեն՝ ֆիլէի ասեղով, պարզ ասեղով, կեռ ասեղով բանած կրուժեվաների, նոյնպէս և անավաթոյ գործելու համար գծագրութիւն:

Այս ամենից յետոյ ով որ ցանկանում է կարող կը լինի սովորել մանեկէն (բալվան) շինել, հնութեան ձեռագործից մի քանիս և երկու տեսակ քրդական խալի գործել:

Օժիտ պատրաստող օրիորդներ կարող են օժիտի վերաբերեալ ձեռագործներ գործել: Օժիտի համար ձեռագործներ կը լինեն պատի խալի, մահճակալի, սեղանի, կամօդի, շկաֆի, հայելիի, երկար և քառակուսի բարձերի և այլ առարկաների երեսներ և սփռոցներ գործել և ս պ ի տ ա կ ե ղ է ն ի վերաբերեալ ձեռագործեր և այլն:

Այս բոլորը սովորելու միջոցն է առ այժմ շաբաթական 2 օր, օրը 3—4 ժամ:

Արհեստներ աւանդելը սկսվում է հոկտեմբերին, իսկ ընդունելութիւններ լինում են սեպտեմբերի 21-ից, երկուշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ օրեր, երեկոյեան ժամ 4-ից մինչև 8 ժամ:

Ընդունելութիւններ լինում են բնակարանումս Թիֆլիսում, Օրբէլեան փողոցում, փոքրիկ նեղ ճանապարհով չեղօքացած, Յովհան. Սարգիսօվի տանը, № 26.

տ. Սրբուհի Փափազեանց

№. 104 5—10

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Հ. Յ. ՕՐԲԷԼԻ

Սօլօլակսկայա փողոց, սեփական տանը №№ 15—16

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻՆ

Առաւօտեան 8 ժամից մինչև 12 ժ. և երեկոյեան 4 ժամից մինչև 6 ժ. կիրակի և տօն օրերին առաւօտեան 8 ժամից մինչև 2 ժամ կէսօրից յետոյ:

(№ 145) 82—150

Թիֆլիսի ՄԻ ՕՐԻՆԱԻՈՐ ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ ընդունում են գիշերօթիկ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԻՆ և ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻՆԵՐԻՆ, նմանապէս կրկնում են նրանց հետ դասերը և պատրաստում են նրանց Գիմնազիայի բոլոր առարկաներից:

Հասցէն, Սօլօլակ, Վօզնեսէնսկայա փողոց, վերին յարկում, տուն Դինիբէկօվի, № 13. (№ 105) 4—10

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 28 Сентября 1892 г. Типографія Канцел. Главнонач. Гражданск. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.